

Shrnutí

Předmětem mého bádání byly portréty učenců z 1. poloviny 16. století v Sasku a nástin jejich ikonografie a ikonologie v dílech nejvýznamnějších německých umělců, jakými byli Albrecht Dürer, Lucas Cranach a Hans Holbein. Portréty učenců vznikaly v malbě, rytině, dřevorytu, ale také na mincích. Díky objevu knihtisku se rychle šířily a stali se záhy velmi oblíbeným způsobem reprezentace významných osobností. Mezi objednateli byli jak zástupci katolické strany (Kardinál Albrecht von Brandenburg), tak také vznikající protestantské (Friedrich der Weise).

Nejvýznamnějšími učenici Saska byli jistě Melanchthon, Luther a kardinál Albrecht Brandenburský. Výchozím předobrazem pro ikonografii portrétů učenců se stal hlavně sv. Jeroným, který je známý překladem Bible do latiny a je tudíž vzorem učenosti a vzdělanosti. Na portrét sv. Jeronýma ve studovně od Albrechta Dürera z roku 1514 navazují na příklad vyobrazení kardinála Albrechta Brandenburského, kterého mnohokrát maloval Lucas Cranach, ale také portréty Erasma Rotterdamského, který byl v této souvislosti také zařazen do výčtu učenců. Erasma Rotterdamského několikrát portrétoval Quentin Massys, ale také Albrecht Dürer a Hans Holbein.

Portréty Martina Luthera vytvořil Lucas Cranach Starší. Nejstarším portrétem je rytina z roku 1520. Všeobecně lze říci, že Lutherovy portréty jsou reakcí na Dürerovu rytinu kardinála Albrechta von Brandenburg a opačně.

Z mé práce vyplývá, že portrét humanistů je možné rozdělit do několika skupin podle různých kritérií:

- podle vnější podoby: formát portrétů (záliba kruhových portrétů u Martina Luthera, párové portréty manželů)
- podle účelu: sloužící k šíření reformačních myšlenek (Martin Luther jako mnich), reprezentující portrétovanou osobnost (portréty kardinála Albrechta von Brandenburg, humanistů Melanchthona a Erasma Rotterdamského). Kruhové portréty jsou osobnějšího rázu, tudíž lze předpokládat, že byly věnovány přátelům.

- podle obsahu: zobrazení humanisty při jeho tvůrčí činnosti, sedícího za svým psacím pultem (Erasmus Rotterdamský), s výmluvnými gesty (Martin Luther), obrazy doprovází různé symboly, charakterizující vědeckou činnost, s mythologickými motivy čerpanými z antiky (Conrada Celtise). Portréty s motivy vztahujícími se k antice lze vysvětlit zálibou humanistů ve studiu antických autorů, kteří platili jako vzor humanistům v 16. století. Strohost portrétů postupně ustupovala a do portrétů se dostávalo více specifických rekvizit typických pro vědce, což můžeme pozorovat u portrétů vědců v 18. století.
- podle předlohy: předlohy antických pomníků (Celtis.), svatý Jeroným (Erasmus Rotterdamský, Albrecht von Brandenburg, Martin Luther), díla Albrechta Dürera pro díla Lucase Cranacha, či medaile Quentina Massyse.